

על ספרדים, אשכנזים ובאכונים נושכים

יש לי אחות!

את עיקר זמנם לפני הראי, כשהם שקועים בחירותים מעין אלה. הנו פשע. גרוע יותר — זהו אינולת.

כל תופעה חברתית היא תולדה של נסיבות. כל תופעה חברתית ניתנת לשינוי. וכדי לשנות צריכים להבין אותה ואת מקורותיה. נכון, זה מצריך מאמץ קשה, אינטלקטואלי וריגשי כאחד. זה מצריך סבלנות אינסופית. זה מצריך אומץ לב ונכונות להביט בעיניהן של עובדות קשות ומרות.

רבים מאיתנו מוכנים לאמץ כזה כאשר מדובר בערבים. היינו מוכנים לעשות מאמץ נפשי כביר כדי להבין את בעיות הצד השני ואת רחשיליבו. להתמודד עימו ולמצוא מסלול לליבו ולשיכלו. זה הצריך אורך רוח במשך שנים רבות של תיסכול ואכזבות. עד ש התחלנו, עתה, לראות שכל לעמלנו.

בעיית העדות במדינה אינה פחות מסוכנת לעתי דנו מאשר בעיית השלום עם העם הפלסטיני. יותר מכל בעיה אחרת היא יכולה להפוך את חיי כולנו לניהיגום. לפוצץ את החברה ואת המדינה מבפנים ולהביא לחורבן הבית השלישי. האם לא נהיה מוכנים למאמץ עקוב, כדי למנוע זאת?

מדוע נהרס בני עדות המזרח — לא כולם, אך רובם — אחרי בגין והדמוקרטיה הלאומית שלו? מה גטע בליבם שינאה כה עזה לערבים, לתנועת השלום, למערך, לאשכנזים כולם?

ניסינו לא פעם לפענח תעלומה זו. אין תשובה יחידה. הם שונאים את המערך, ואת המימסד הדכני כולו, מפני שאלה היו בשיטתן כאשר המוני העולים באו מארצות האיסלאם. הם מאמינים שקבלת הפנים כאן היתה מנוערת, חסרת לב, שחצנית ומתנשאת.

אפשר להתווכח על צידקת הרגש הזה. אך מה הטעם בכך? אם הרגש קיים, יש להתחשב בו. אותו ירד, שטילפן אלי אחרי מאמרו של דנקנר, סיפר לי פעם כי אביו, שהיה מורה מוכובד בעיראק, נאלץ כאן לחפור בטוריה בורות לעצי הקרן הקיימת. הוא גר באהל פרץ במעברה בימי החורף, והושפל לעיני אשתו וילדיו. אלה הם זיכרונות שאין למחוק.

שינאת המערך, וכל מה שהמערך מייצג, היא עובי דה קיימת, היא הביאה את ההמונים אל שורות הלי כוד. לא מפני שבגין הוא פחות פולני מאשר פרס, אלא מפני שהליכוד אינו מוזהה עם המימסד של אן. כל הציבור הגדול הזה סובל מתחושה עמוק קה של השפלה. השפלה של מסורתו ותרבותו, השפלה של עברו, השפלה חברתית וימיומית.

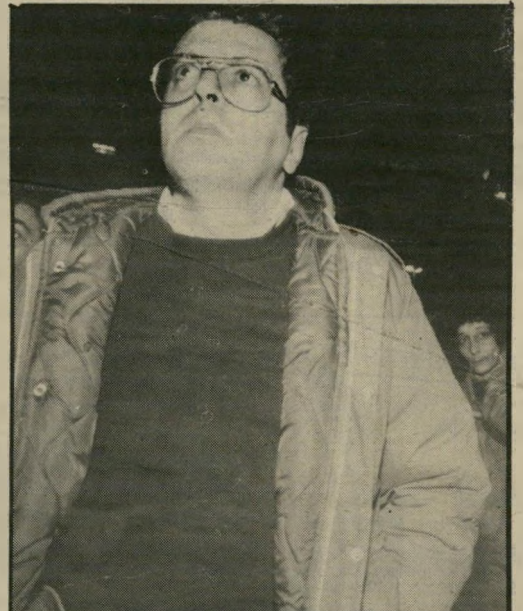
הוא ירד מנכסיו התרבותיים. שנאו בעיני החבר רה האשכנזית השלטת כפרימיטיביים וכבוזיים. הוא למד לבח למסורת אבותיו, למינהגיו, ללחניו, למיבטא שלו. הוא למד להתכחש לעצמו מאה פעמים ביום. הם נדבקו בעצמם מן הגירסה, שהופיעה — לצערי — במאמרו של דנקנר: שאנחנו, האשכנזים הגנו בעלי התרבות של גסה ושקספיר, היינה ובטהובן, ואילו לבני עדות המזרח יש רק "פולקלור".

ידידי דנקנר: היכן האשכנזים האלה, בעלי שקי ספיר היינה? איפה אתה רואה אותם? בבורסה? במיגרשי הכדורגל? במועדוני הלילה הסואניים? הרי זו אשליה גמורה! האשכנזים ירדו בארץ מנכסיהם ה תרבותיים בדיוק כמו הספרדים, ומי שאיבד את היינה אינו עולה על מי שאיבד את סעדיה גאון. כורההיתוך של חוסרת התרבות הישראלי אינו מבדיל בין העדות. אך הספרדים נפגעו יותר, כי הם למדו לבזוז למה שהיה להם.

מחוסר זהות עצמית וגאווה עצמית, חיפש מישענת רוחנית בלאומנות קיצונית, כאילו אמר לעצמו: נכון שאני מושפל, אבל אני שייך לעם האדוניים, לצבא בלתי מנוצח. נכון שאני מקופח, אך הערבים בוזיים הרבה יותר ממני, הם נחותים ומגעילים. ההשפלה מזלזלה תמיד תוקפנות. השינאה העצמית התתייחסותית מזלזלה תמיד שינאה לזולת. עדה מושפלת היא קרקע גידול איררי (המשך בעמוד 66)

יכולתי לאמר שאין כל הבדל בין הציבור האשכנזי מדושן העונג, שהתכנס למחרת היום בבית הפרקליט בתל אביב ומחא כפיים לאריאל שרון, שהשמין את ועדת החקירה, ובין הבריונים שתקפו את ההפגנה. בעיני הפרקליטים המלומדים, שנתנו את ידם להפגנת אהדה זו לאיש שהורשע זה עתה באחריות, "עקיפה" לסבך של אלף גברים, נשים וילדים, מבחילים יותר מכל קבוצת בריונים בשוק. אם תומכי שרון הם "צ'ח צ'חים", הרי הצ'חצ'חים הלבנים, יוצאי פולין וארצות הברית, גרועים מאחיהם, יוצאי ארצות האיסלאם. יכולתי לציין כי בין חברי הקבוצות הפאשיסטיות המובהקות במדינה, כמו תנועתו של "הרב" מאיר כהנא, בולטים בעלי המיבטא האמריקאי והרוסי הרבה יותר מאשר בעלי המיבטא העיברי הנכון, הקרוי "מיורח". הוא הדין לחסידי גושאמונים, יוצריהנר סימה למינהם, חברי התחיה וכיוצא בהם. צחי הנגי בי ואמו התימניה הם חריגים במחנה זה.

אבל אני רוצה להתחמק מן הבעייה בעזרת

אמנון דנקנר: היכן היינה ושקספיר?

תשובות פשטניות כאלה. יש בעייה, וצריכים להתמודד עימה, כי בנפשנו היא.

וה בעייה: לפי כל הסקרים, הרוב הגדול של הציבור האשכנזי הצביע בעד המערך והמפלגות הקטנות, המוזהות עם גישה ליברלית, רציונלית ויוגית. רק מיעוט קטן מקרב בני עדות המזרח נתן את קולו לאגף הזה של המערכת הלאומית, ומוזהה עם תנועות השלום. ואילו הרוב הגדול של בני עדות המזרח מצביע בעד הליכוד ותומך בקו הלאומני הקי צוני. אמנם יש במחנה הזה גם אשכנזים רבים, אך הם במיעוט שם.

אפשר להתייחס אל תופעה זו כאל גזירה מן השמיים, ליצור סטריאוטיפ ולומר: "כאלה הם בני עדות המזרח. אין מה לעשות. הכל אבוד." זהו פיתרון נוח, מפני שהוא מצדיק את כל הכיש לונות, פוטר מכל חשבון נפש, חוסך כל מאמץ ומאפי שר לבעליו לפרוש הצידה, או לרדת מן הארץ. אם זהו גזירה מן השמיים, מה הטעם להתגייס כדי לשנות את המצב?

יכולים אנתנו, האשכנזים, לעמוד מול הראי ולור מר: "הוי, כמה יפים אנתנו! כמה תרבותיים! כמה נחמדים!" ומכיוון שהאחרים, המכוועריסכיכוכיל, הם הרוב — אין צורך לעשות דבר. אין תכלית למאמץ. יכולים אנתנו להסתפק בהערצת עצמנו. אני חושד לא פעם, כשתר ליבי, שכמה מן הדמויות הבולטות במחנה הישנים אכן מבליים

ני מערץ גדול של אמנון דנקנר. סיפוריו על מילחמת הלבנון היו מן המיסמכים החשובים ביר שגולדו במילחמה. שיטתו — דיווח עיתונאי במת ונת סיפורות — מצליחה להאיר את הרכבים העי וקים יותר של המאורעות. לפני שבוע כתב דנקנר מאמר, שזיעזע בים.

היתה זאת תגובה ריגשית על רצח אמיל גרינצ'י, ועל התופעות המתרחשות של ביריונות נגד מר יני שלום נכשו, שהתגלו לפני הרצח ואחריו. במאמרו, ייחס דנקנר את התופעות האלה לבני דות המזרח, וקרא עליהם תגר. הוא הישווה את אוסטוסף המוסט לבאבוניס, הנושכים את צווארו. לק יאתם הצבועה של אנשי ציבור שונים למניעת מיל ומתיאחים הוא השיב בועם: הבריונים האלה אינם וחי!

הכותרת: "אין לי אחות!"

אחד מידידי המוכים, צעיר שגולד במעברה להורים שעלו מעיראק, המוזה את עצמו עם ה זחנה היוני הליברלי במדינה, טילפן אלי למחרת יום.

הוא היה מזועזע עד למעמקי הנפש. "חשבתי שדנקנר הוא ידידי!" הוא קרא, "עכשיו עני רואה שכל מה שאמר לי היה צביעות!" איש זה, בחור אינטליגנטי ופתוח, התרשם שדנקנר זאשים את כל בני עדות המזרח בבריונות, בחוסר זרבות, בלאומנות שלותהירסן, כולם באבוניס. בקי נור: דנקנר אימץ לעצמו את הסטריאוטיפ של בן עדות המזרח המכוער, הפרימיטיבי, הצמא לדם ערבי, צצוע בכיכרות, "ביגין! ביגין!" או "אריק מלך יש האל".

נגד הכללה זו התקומם ידידי.

אמרו של דנקנר חשוב, מפני שאינו מביע רק רגש אישי של אדם אחד, מוכשר ומחונן ככל שהיית. הוא אימץ יותר מאחרים, והעז לדבר בפה מלא. אך אין הוא יחיד.

הרגשה זו רחבת בארץ מזה זמן רב, והיא מקיפה מעגל רחב והולך של אשכנזים. הם ראו את דיווחי הטלוויזיה על אסיפות הבחירות בעיירות הפיתוח ובפתח תקוה, שבהן המסירו ההמור גים קריאת גנאי ועגבניות על מנהיגי המערך. הם נחרדו למראה הדיווח הטלוויזיוני על הפגנת שלום נכשו, שבה בעטו הבריונים במפגינים, ירקו בפניהם ושילחו בהם השמצות ואיומים. היה בולט מאוד על המרקע שמפגיני שלום עכשויו היו כולם אשכנזים, ושהבריונים היו כולם בעלי חזות מיזרחית.

"אלה הם שני עמים!" אמרה צעירה ספרדיה, ש חזתה בדיווח חברתי.

"זהו מילחמת אחים!" קראה צעירה אחרת. כחולת עיניים, במשמרת האבל שהתארגנה באופן ספונטאני בכיכר מלביישראל, אחרי רצח אמיל, היא התכוונה למילחמת אחים בין אשכנזים וספרדים.

במשך כל אותו לילה של המשמרת, שהתפזרה רק בחמש בבוקר, שוחחו אנשים ביניהם בקול נמוך, וכימעט כולם התייחסו להיבט זה של המאבק על הש לום. ההרגשה היתה שתנועת השלום היא כולה אשכנזית, וכי הציבור הגדול של בני עדות המזרח שבוי כולו בידי בגין ומרעיו. מכאן גם המסקנה התבוסתנית, שכבר עמדתי עליה, האומרת שבעצם הכל אבוד — השלום אבוד, העתיד אבוד, המדינה אבודה. שהרי הרוב של בני עדות המזרח במדינה הולך וגדל, והאי חח של הציבור האשכנזי באוכלוסיה הולך וקטן, ואם כל אשכנזי מירוח הם שונאי השלום, אויבי הדמוקרטיה — אינו תוחלת יש למדינה?

האם היה זה אך מיקרה שהקורבן נשא שם אשכנזי מובהק, אמיר גרינצ'וויג? האם מיקר רה הוא שהחברה שהשתערה אחרי הרצח על דרריהמיוק של ביותיהחודים, שניספתה למנוע הגשת סיפול בנפגעים, היתה — דברי עדי ראייה — מורכבת כולה מבני "השכונות"?

לכודתי לעקוף את הוויכוח הנוקב בציון כמה עובדות, המאפשרות מצא לקל.